

УДК 37.016:316.774

В. А. Кузьміч, дацэнт (БДТУ)

**РЭГІЯНАЛЬНЫ ПАТРЫЯТЫЗМ
ЯК КАМПАНЕНТ ГРАМАДЗЯНСКАГА Выхавання**

Публікацыя прысвечана рэгіянальнаму патрыятызму як кампаненту грамадзянскага выхавання ў вышэйшай школе. На практычным вопыце кафедры беларускай філалогіі БДТУ разглядаюцца спосабы развіцця рэгіянальнага патрыятызму ў студэнцкай моладзі, раскрываецца яго роля ў фарміраванні грамадзянскай свядомасці і адказнасці за сваю Радзіму.

The article deals with local patriotism as a part of patriotic upbringing in high school. The paper analyzes experience of Belarusian philology department of BSTU in this field. The ways of broadening local patriotism among the students are represented. Its significance in building up civil community and responsibility is shown.

Уводзіны. Кіраўніцтвам краіны неаднаразова падкрэслівалася, што ідэалогія беларускай дзяржавы грунтуецца на любові да сваёй зямлі, павазе да людзей і гонары за сваю дзяржаву. Гэта і ёсць ідэалогія патрыятызму. А вытокі яе – ў гістарычнай памяці народа, якая захоўвае нашу мараль, наш лад жыцця, традыцыі, светабачанне.

Акрамя таго, мясцовы патрыятызм – гэта важны фактар развіцця рэгіянальнага турызму ў краіне. Зразумела, што для паспяховага дасягнення гэтых мэтаў ініцыятыва павінна зыходзіць таксама непасрэдна ад саміх жыхароў беларускіх рэгіёнаў, якія найперш зацікаўлены ў развіцці сваёй малой радзімы. Умелае прадстаўленне краязнаўчай адметнасці рэгіёнаў, папулярызацыя лакальнай культуры можа істотна павысіць іх прыцягальнасць у вачах патэнцыяльных турыстаў з Беларусі і замежжа.

Кожны рэгіён Беларусі мае сваю краязнаўчую адметнасць, абумоўленую яго прыродай, гісторыяй і культурай. Менавіта праз пазнанне малой радзімы студэнцкая моладзь вучыцца любіць радзіму і цаніць яе культурна-этнаграфічную разнастайнасць. Праз мясцовы патрыятызм выходзіць бачанне тых сувязяў, якія аб'ядноўваюць беларускі народ у дружную і працавітую сям'ю.

Асноўная частка. З 2011 г. стартаваў трэці этап рэспубліканскай акцыі навучэнскай моладзі «Жыву ў Беларусі – і тым ганаруся», задачай якога з'яўляецца выхаванне ў моладзі любові і павагі да тых мясцін, дзе яны нарадзіліся, развіццё і паглыбленне ведаў аб гісторыі і культуры роднага краю.

Перш за ўсё трэба даведацца, чым багата родная вёска, мястэчка ці горад, якія людзі жылі і жывуць на гэтай зямлі, чым адметная турыстычная прывабнасць рэгіёна, яго самабытнасць. Веданне мінулага і сённяшняга малой радзімы неабходна і для пераўтварэння рэгіёнаў, надання ім непаўторнай прыгажосці, пачуцця прыналежнасці да сусветнай этнакультурнай прасторы.

Дзякуючы паслядоўнай дзяржаўнай палітыцы па адраджэнні рэгіёнаў не толькі змяняецца знешняе аблічча населеных пунктаў, але і аднаўляецца духоўна-маральны клімат. Правядзенне такіх святаў, як Дзень пісьменнасці, Дажынкі, Купалле, разнастайныя музычныя фестывалі, рэстаўрацыя гістарычных помнікаў – усё гэта напаўняе жыхароў рэгіёнаў гонарам за прыналежнасць да адзінай зямлі – Беларусі, выходзіць у іх пачуццё нацыянальнай еднасці і самасвядомасці.

Студэнцкая моладзь БДТУ, якая ў асноўным паходзіць з розных мясцін Беларусі, мае вялізны патэнцыял мясцовага патрыятызму, закладзены яшчэ падчас школьнай адукацыі. Задача ВНУ – не растраціць той бяспечны вопыт, а ўзбагаціць яго сучаснымі тэхналогіямі і ведамі. Родная мова, якая выступае сродкам яднання нацыі, змяшчае духоўны і культурны вопыт народа, раскрыццё якога спрыяе дзейнасці студэнцкіх аб'яднанняў, разнастайных гурткоў.

Студэнцкае аб'яднанне «Пошук», у склад якога ўваходзяць гурткі «Памяць», «Спадчына», «Мая Радзіма – Беларусь», «Пазнай свой край», «Патрыёт», «Крыніца», «Выток. Дыялог культур», якраз і скіравана на асэнсаванне мінулага нашага народа, той крыніцы, якая мацуе духоўныя сілы нацыі. Пазнанне роднага краю адбываецца як праз навучальную, так і праз выхаваўчую дзейнасць на аснове лінгвакультуразнаўчага падыходу. Згодна з ім істотна ўдасканальваецца вучэбна-метадычнае забеспячэнне навучання і яго змястоўнае напаўненне. Тэкставы матэрыял, на аснове якога рэалізуюцца навучальныя мэты, раскрывае светапогляд народа, яго гісторыю, філасофію і мараль, пашырае веды будучых спецыялістаў пра наш край, яго адметнасць, лад жыцця, характар і менталітэт.

Асноўным кампанентам сістэмы грамадзянска-патрыятычнага выхавання з'яўляецца таксама арганізацыя творчай працы студэнтаў па раскрыцці патэнцыялу рэгіянальнай культуры. На аснове шматлікіх творчых і навуковых студэнцкіх работ створаны шэраг праектаў па па-

вышэнні турыстычнай прывабнасці паасобных рэгіёнаў. Практычная каштоўнасць творчай актыўнасці студэнтаў справядліва ацэнена на рэспубліканскім і ўніверсітэцкім узроўнях. За 2006–2011 гг. студэнцкім аб'яднаннем «Пошук» падрыхтавана 239 навуковых прац, з ліку якіх 102 адзначаны катэгорыямі, дыпламамі, спецыяльнымі прызамі. Пашырылася жанравая разнастайнасць творчых прац, пабудаваных на арыгінальным матэрыяле: дакументальная хроніка, праекты, відэапрэзентацыі, нарысы, эсэ, інтэрв'ю. Шэраг прац мае высокую практычную карысць, паколькі ў іх распрацоўваюцца сапраўдныя турыстычна-краязнаўчыя маршруты.

Так, напрыклад, навуковая праца студэнткі Бруй Т. (2 курс, спец. «Выдавецкая справа») «Мова зямлі, або тапонімы вёскі Пагарэльцы» (адзначана трэцяй катэгорыяй на рэспубліканскім конкурсе навуковых прац студэнтаў) сцвярджае, што ўсведамленне адказнасці за лёс усёй дзяржавы пачынаецца з любові да сваёй малой радзімы, глыбокага ведання яе гісторыі і культуры. Менавіта на глебе мясцовага патрыятызму ўзрастае грамадзянскасць і агульнадзяржаўны патрыятызм. Менавіта любові да сваёй малой радзімы вучыць нас гэта даследаванне, напоўненае непадробным замілаваннем сваімі роднымі мясцінамі, іх паданнямі і легендамі. Мясцовая тапаніміка ў гэтай працы ператвараецца з аб'екта навуковага даследавання ў цікавы і прывабны краязнаўчы матэрыял, які аздабіць любы рэгіён нашай краіны.

Мясцовыя назвы, як люстэрка гісторыка-культурнага аблічча рэгіёна, становяцца сведкамі значных падзей населеных пунктаў, даюць ім трапную геаграфічную характарыстыку, напўняюць непаўторным краязнаўчым каларытам. Такія даследаванні пры належным выкарыстанні несумненна паспрыяюць павышэнню турыстычнай прыцягальнасці рэгіёна, дапамогуць глыбей асэнсаваць непаўторнасць кожнага месца на карце нашай Радзімы.

У навуковай працы «Вёска Лучын: мінулае і сучаснае» студэнткі 2 курса факультэта тэхналогіі арганічных рэчываў Тамашковай А. (адзначана другой катэгорыяй) належае месца адводзіцца выхаванню лакальнага патрыятызму, звязанага з такімі паняццямі, як рэгіянальная палітыка, малая радзіма, краязнаўчая адметнасць. Гонар маладога пакалення за сваю малую радзіму, прывязнасць да яе і веданне гісторыі – гэта тыя фактары, якія забяспечваюць устойлівае развіццё краіны, спрыяюць кансалідацыі беларускай нацыі дзеля культурнага і матэрыяльнага росту. У дадзенай навуковай працы паказваецца краязнаўчая адметнасць канкрэтнага беларускага рэгіёна, яго роля ў тых працэсах, якія праходзілі на тэрыторыі нашай краіны ў розныя часы.

Беларусь як незалежная дзяржава імкнецца пашырыць свой аўтарытэт у свеце. Гэтаму спрыяе, у першую чаргу, вяртанне тых імёнаў, якія складаюць скарбніцу нацыянальнай культуры. Сярод іх ёсць і сусветна вядомыя. На жаль, пра іх у Беларусі стала даведаліся толькі нядаўна. Таму асабліва актуальным з'яўляецца азнаямленне беларусаў з тымі постацямі, якія па праву складаюць гонар нашай краіны. Адною з такіх асоб прысвечана праца «Ад Смілавіч да Парыжа: вытокі творчасці Хаіма Суціна» студэнткі 2 курса факультэта выдавецкай справы і паліграфіі Хілько Н. Мэтай даследавання з'яўляецца жыццё і творчасць нашага славутага земляка. Аўтар даследавання паказвае жыццёвы і творчы шлях выхадца з Беларусі, увесь трагізм і велічнасць яго лёсу, глыбіню мастацкай думкі. Зразумела, што творцы такой велічыні заслугоўваюць не аднаго даследавання ў сябе на радзіме, таму гэта студэнцкая праца набывае асаблівую каштоўнасць для вяртання забытых імён.

Такое разуменне ідэалагічнай і выхаваўчай працы ў вышэйшай школе дапамагае студэнцкай моладзі спазнаць сябе праз культуру, сфарміраваць уласнае культурнае аблічча. Уменне папулярызаваць сваю радзіму за мяжой і годна прадстаўляць яе на сусветнай арэне закладаецца менавіта на роднай зямлі праз ґрунтоўнае ўсведамленне гісторыка-краязнаўчай адметнасці сваёй малой радзімы.

Найважнейшай часткай патрыятычнага выхавання моладзі з'яўляецца ўшанаванне памяці абаронцаў Айчыны і ахвяр вайны. Тэма вайны для нашага народа і балючая, і свяшчэнная. Далучэнне юнакоў і дзяўчат да гераічнага мінулага – адна з асноўных задач ідэалагічнай і выхаваўчай работы на ўстановах адукацыі. Штогод на выставы розных узроўняў прадстаўляецца шэраг арыгінальных прац па ўвекавечанні гераічнага подзвігу нашага народа ў Вялікай Айчыннай вайне («Вайна ў лёсе маёй сям'і», «Дзяцінства, апаленае вайной», «Імёны памяць зберагла», «І людзі зведаюць аб прадзедах сваіх», «Жанчына і перамога» і інш.).

Асабліва запатрабаванай і актуальнай на сённяшні дзень з'яўляецца распрацоўка турыстычных маршрутаў па мясцінах баявой і партызанскай славы рэгіёнаў, падрыхтоўка адпаведных праектаў. З мэтай папулярызацыі Беларусі як цікавай турыстычнай краіны з адметнай гісторыяй, традыцыямі і культурай неабходна старанна распрацоўваць маршруты па памятных мясцінах краіны, найперш на рэгіянальным узроўні. Маладаследавання куткі Беларусі якраз і ствараюць карціну ўсеагульнага змагання беларускага народа на розных этапах гістарычнага існавання. Выхаванне гістарычнай памяці як асновы патрыятызму – ідэалагічная аснова нацыі. Таму такія

даследаванні рэгіёнаў Беларусі не толькі дапамагаюць глыбей пазнаць свой край, але і спрыяюць выхаванню ў моладзі гонару за гераічнае мінулае стойкай і непакіслай беларускай зямлі.

Паказальнай у гэтым плане з'яўляецца праца студэнткі 3 курса факультэта выдавецкай справы і паліграфіі Протчанкі Т. «Рагачоў гераічны: турыстычна-краязнаўчы маршрут» (праца адзначана трэцяй катэгорыяй на рэспубліканскім конкурсе навуковых прац студэнтаў). Рагачоўшчына – адзін з такіх куткоў, багатых на славытыя падзеі і помнікі. Аўтар працы прыклала шмат намаганняў для сістэматызацыі звестак аб гісторыі Рагачоўшчыны, выбрала тыя маршруты, якія найбольш ярка адлюстроўваюць гераічнае змаганне супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў на тэрыторыі Рагачоўшчыны. Праца носіць арыгінальны характар, пацверджана фатаграфіямі і цікавымі гістарычнымі звесткамі.

У навуковай працы студэнткі 4 курса факультэта выдавецкай справы і паліграфіі Рухавай С. «Партызанскі рух на Клімаўшчыне» зроблена спроба па-новаму паглядзець на гістарычныя старонкі нашай мінуўшчыны, раскрыць яе патэнцыял для сучаснага чалавека. Так, партызанскі рух у рэгіёнах Беларусі і звязаныя з ім памятнаыя мясціны павінны быць адным з ключавых фактараў для развіцця краязнаўчага турызму ў краіне. Гераічная гісторыя, нанесеная на карту краіны, не толькі дазваляе падкрэсліць адметнасць кожнай мясціны, але і развівае мясцовы патрыятызм. У сваю чаргу, адданасць маладага пакалення да сваёй малой радзімы адзінае найважнейшую ролю ва ўмацаванні адзінства нацыі, усведамленні сябе як аднаго цэлага, а таксама значнасці кожнага чалавека і рэгіёна ў агульнанароднай гісторыі.

У дадзенай працы робіцца спроба паказаць гісторыка-гераічную адметнасць Клімаўшчыны на фоне супольнага змагання беларускага народа з фашысцкай навалай. Сістэмнасць і сцісласць выкладу, спалучэнне архіўных звестак з асабістымі ўспамінамі ўдзельнікаў падзей ро-

бяць даследаванне карысным культуралагічна-краязнаўчым матэрыялам, які несумненна знойдзе сваё прымяненне ў выхаваўчым і навучальным працэсах.

Навуковая праца студэнткі 3 курса факультэта выдавецкай справы і паліграфіі Курган А. «Ушаччына: гісторыя, змаганне, подзвіг» (праца адзначана другой катэгорыяй) асвятляе малавядомыя старонкі рэгіянальнай гісторыі Беларусі. Аб'ектам даследавання з'яўляецца Ушацкі раён Віцебскай вобласці. Разглядаецца мінулае гэтага багатага на падзеі і знакамітыя постаці рэгіёна. Асобную частку працы складае апавед аўтара пра мінулае сваёй сям'і, якая паходзіць з Ушаччыны. Паказ жыцця сваіх продкаў на фоне гісторыі краіны і рэгіёна надае апавяданню глыбока асабісты характар, падкрэслівае важнасць індывідуальнай людской асобы як творцы нацыянальнай і рэгіянальнай гісторыі.

Асабліва эфектыўным сродкам патрыятычнага выхавання з'яўляецца правядзенне экскурсій па родным краі. За апошнія пяць гадоў праведзена звыш сарака экскурсій па рэгіёнах Беларусі. Кожная з іх – крыніца пазнання роднага краю і яго непаўторнай гісторыі.

Заклучэнне. Актывізацыя творчай дзейнасці студэнтаў у гэтым напрамку не толькі стварае аптымальныя ўмовы для самарэалізацыі таленавітай моладзі, але і спрыяе іх грамадзянска-патрыятычнаму і духоўна-маральнаму выхаванню, дапамагае захоўваць і перадаваць гісторыка-культурную спадчыну. Усведамленне самакаштоўнасці і ўнікальнасці рэгіёнаў Беларусі, разуменне грамадскага значэння мясцовай культуры дазваляюць выходзіць нацыянальна свядомага і адказнага грамадзяніна. Такі тып асобы здольны захоўваць і перадаваць духоўна-маральныя каштоўнасці нацыі. Таму эфектыўна наладжаная праца са студэнцкай моладдзю па выхаванні рэгіянальнага патрыятызму дае несумненную карысць для духоўнага багацця нацыі і яе дабрабыту ў доўгатэрміновай перспектыве.

Паступіла 15.06.2012